

Vážení a milí čtenáři,

z pražských Dejvic zmizela za velkých protestů socha sovětského maršála Koněva, na jednom z hlavních náměstí v témže městě vyrostl naproti Husovu pomníku – opět za velkých protestů – sloup se sochou Neposkvrněné Panny Marie a jen o kus dál připomněl výkřik načmáraný sprejem na památník britského premiéra Winstona Churchilla, že tento velký státník byl mimo jiné i rasista.

Vandalský akt vzbudil pohoršení zejména u té části veřejnosti, pro kterou je sir Winston symbolem neústupného boje za demokracii.

Význam nynějších sporů o pomníky není třeba přeceňovat: jako se náhle objevily, pravděpodobně zase zmizí, vystřídaný spory jinými, aniž zanechají výraznější stopu. Takový už je, bohužel, osud většiny dnešních veřejných pří, jež se vedou více kvůli rozruchu, který způsobí, méně pak už v touze něco podstatného se dozvědět a změnit.

Jedna věc přesto stojí za zamyšlení: co s pomníky v časech, kdy oslabil vztah k autoritám, vládní odpor k patosu a neexistuje historická osobnost či událost, kterou by nebylo možné diskreditovat? Jaký pak mají pomníky smysl? A mohou mít za takových podmínek vůbec nějaký?

Vždyť téměř na každého člověka minulosti se něco najde: rasismus, antisemitismus, militarismus, náboženská, nacionální či třídní nesnášenlivost, obhajoba genderové nerovnosti... Sovětští vojáci to mají vůbec spočítané, protože bojem proti jedné brutální diktatuře šířili diktaturu jinou, neméně brutální. A třeba dojde i na „tatíčka“ Masaryka. Jak vysvítá z jeho *Světové revoluce*, vítal, že první světová válka netrvala krátce, ale několik let. Mohl tak účinněji rozvíjet propagandu proti Rakousku-Uhersku a za samostatný československý stát. Objeví se jednou na některém jeho pomníku sprejem vyvedený nápis ve smyslu: *Chtěl válku?*

Snad je zřejmé, že pomníky budou vždy kontroverzní – tím, co připomínají, způsobem zpracování i okolnostmi vzniku. Ani ten nejpříkladnější lidský počin totiž není bez stínu; a zejména připomínáme-li vojevůdce, státníky či velká vítězství, je třeba počítat s tím, že stíny budou zastoupeny v množství spíše větším než malém.

Lze to využít jako záminku, jak vzít ten který pomník útokem, čehož jsme byli svědky v posledních týdnech a měsících. Nabízí se však i druhá možnost: na pomníky lze hledět jako na umělecky ztvárněné dokumenty doby, záznamy dobových ideových a mocenských ambicí i lidské (ne)schopnosti tyto ambice naplnit. Takto nahlíženy jsou pomníky zprávou o lidských zápasích – vedených někdy příkladně, jindy s menší příkladností a často také způsobem, který s odstupem času ze všeho nejvíc odrazuje. Vždyť nemálo monumentů nám připomíná především to, kudy cesta nevede (což se nemusí vylučovat s jejich uměleckou a historickou hodnotou).

Taková perspektiva není bez nároků. Člověk musí uvažovat a hodnotit v souvislostech, ale zároveň se osvobozuje ze sevření jednostrannosti: dovede pojmut

Koněva i Churchilla, Husa i mariánský sloup. Ne jako projevy téže hodnoty a úrovně, ale jako různá svědectví o tom, kudy se ubíralo úsilí našich předků a jak nestejně a často protichůdné podoby mělo. Výsledkem pak může být plastičtější představa o tom, co všechno je přítomno v našem „kulturním kódu“. Že se nám přitom vyjevují a trvale zpřítomňují i ty jeho rozměry, které se z dnešního pohledu jeví jako nekorektní či přímo zavrženíhodné, je nasnadě. Co je však lepší: vědět o nich, nebo je vytěšňovat?

Inspirativní čtení vám přeje

Adam Šůra, šéfredaktor

